

ФІЛОСОФСЬКІ ЧИННИКИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ, ВИХОВАННЯ Й ОСВІТИ СТУДЕНТІВ

О.І. МАЛЄЄВ, проректор з керівництва та координації навчально-виховної роботи НМК, канд. техн. наук, Почесний доцент

В.М. КЛОЧКО, докт. філософії еніології, канд. техн. наук, професор

В.В. КОРЖЕНКО, докт. філос. наук, професор

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Навчання в університеті - найважливіший період для майбутнього фахівця, життєспроможного громадянина української нації, який здійснюється в формі єдиного еволюціонуючого механізму соціалізації, виховання й освіти. Еволюція (лат. - «розгортання» папірусу) - природний процес якісної трансформації якої-небудь системи у Всесвіті. Реальність еволюції вже не ставить під сумнів ніхто з серйозних учених. В виховній діяльності університет керується Концепцією національного виховання студентів ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, де чітко сформульовані цінності, принципи і правила поведінки, на засадах яких створюється модель бажаної корпоративної культури. Невід'ємною складовою частиною процесів соціалізації, виховання і освіти є національно-патріотичне виховання студентів, яке базується на сталих традиціях університету.

Концептуальні чинники механізму еволюції соціалізації, виховання й освіти: 1). постійне врахування сучасних тенденцій еволюції світової спільноти; розширення інформаційного середовища; постійні зміни світового рівня і якості праці; необхідність освоєння особистістю за працездатний життєвий цикл декількох спеціальностей; 2). еволюція соціокультурної ситуації в Україні, яка пред'являє нові вимоги до особи громадянина: мобільність; ініціативність; уміння співпраці; самостійне прийняття рішень в ситуації вибору; володіння відчуттям відповідальності за долю України та її процвітання; уміння не тільки жити в правовій державі, але і створювати її; 3). зміна психології молоді і старшого покоління, з проблемами яких вони живуть в одному громадянському просторі: свобода поведінки й розкутість в розумінні благополуччя, яке залежить від них самих; поява нових цінностей, що приводить до розвитку егоцентризських позицій і настроїв, турбота тільки про власне благополуччя; інші негативні тенденції та впливи в молодіжному середовищі; 4). проблема вимушеного соціально-економічного переходу вузівської системи на акцент організації навчального процесу і зменшення функцій соціалізації, виховання й освіти студентів в позанавчальний час; 5). зміни акце-

нтів в електронному урядуванні еволюції інформаційно-комп'ютерних технологій з первинності соціалізації й економічного виховання студентства на вторинний технічний детермінізму, який ставить розвиток технічної еволюції попереду соціально-політичних, економічних перетворень у соціалізації, вихованні та освіті студентів; 6). Еволюція педагогічних технологій інтерактивного навчання як формування підготовки особистості студента до реального життя, формування громадянської позиції, самоідентифікація індивідуума в різних формах самореалізації потенціалу студента.

Поняття чинників соціалізації, виховання і освіти. Поняття чинника соціалізації ширше поняття чинників виховання і освіти.

Чинник соціалізації уточнює процес формування особистості студента в певних соціальних умовах, процес засвоєння студентом соціального досвіду й норм, виборчу трансформацію власних цінностей і орієнтацій, системи поведінки, яка прийнята в студентському середовищі, навчальній групі і соціальному середовищі університету.

Процес соціалізації формує єдиний еволюціонуючий механізм, який включає координацію різносторонніх чинників: виховних, освітніх, суспільних і адміністративно-соціальних, що пронизують постійно еволюціонуючу організаційну структуру університету. Основні структури чиннику процесу соціалізації - освоєння культури людських відносин та життєспроможного суспільного досвіду, соціальних норм, соціальних ролей, нових форм діяльності і спілкування, освоєння соціальної ролі студента, підготовка до оволодіння соціальною роллю «професійного фахівця», освоєння механізмів наслідування, механізмів соціального впливу в системах «викладач – студент», «викладач – студентська група», «викладач – студентська аудиторія». В процесі соціалізації студент-індивід грає активну роль, сам вибирає певну модель мислеобразу ідеалу-абсолюту «професійного фахівця» та вподобається слідувати йому.

Громадсько-виховна система і, в першу чергу вузівська, що надають соціалізуючу дію, розширюються, а їх межа окреслюється невизначеністю у зв'язку з розвитком інформаційного середовища студента. Студентський період характеризується саме прагненням самотійно і активно вибрати той або інший життєвий стиль і модель мислеобразу ідеалу-абсолюту «професійного фахівця» Тому, вузівський період є могутнім чинником соціалізації особистості студента, і процес соціалізації здійснюється в ході взаємної життєвої діяльності студентів і викладачів. Але з кожним циклом цієї взаємодії встає питання, чи потрібні цілеспрямовані виховні дії на студентів з боку виховної системи вузів і чи ефективні вони? В громадсько-виховній системі, яка надає

соціалізуючу дію, існує вічна триєдина проблема самокерованих соціально-економічних систем «соціалізація – виховання - освіта».

Це найбільш спірна проблема в педагогіці і психології вищої школи про необхідність виховання дорослих людей. Відповідь на це питання залежить від того, як розуміти виховання. Якщо виховання розуміти як дію на особу студента з метою формування потрібних вихователю, вузу та суспільству якостей, то відповідь може бути навіть негативна. А якщо виховання розуміти як створення умов для саморозвитку особистості студента, на шляху періоду вузівського навчання, то відповідь однозначно позитивна.

Чинник виховання роз'яснює свідоме формування особистості студента відповідно до прийнятої моделі ідеалу-абсолюту «професійного фахівця», під впливом різних дій, що свідомо направляються системою виховання вузу різноманітними методами: навіюванням, переконанням, емоційним зарядом, особистим прикладом, залучення студентів до певних видів науково-технічної та культурологічної діяльності та інших прийомів психолого-педагогічної дії з боку педагогів, батьків і виховного середовища університету. Нажаль, деколи ці різновекторні дії є неадекватними, неефективними, згубними для студента-індивіда, якщо в цьому процесі він грає пасивну роль.

Чинник освіта уточнює процес розвитку і саморозвитку особистості студента, який пов'язаний з оволодінням соціально значущим досвідом людства, втіленим в знаннях, уміннях, творчій діяльності і емоційно-ціннісному відношенні до світу, в якому освіта є необхідною і достатньою умовою збереження і розвитку матеріальної та духовної культури. Основний шлях здобування освіти - навчання і самоосвіта. У нашому університеті, з урахуванням потреб і можливостей особистостей студентів, освітні програми освоюються в наступних формах: очній, заочній; в позанавчальний час у формі сімейної освіти, самоосвіти, екстернату, планується введення дистанційної освіти. В Україні допускається одночасне поєднання різних форм здобування освіти.

Чинник навчання пояснює основний механізм здобуття освіти, процес оволодіння знаннями, уміннями і навичками під керівництвом педагогів-наставників. В ході навчання засвоюється соціальний досвід, формується емоційно-ціннісне відношення до дійсності, реалізується триєдина мета навчання: практична, загальноосвітня, виховна. Відповідно до мети навчання здійснюється відбір змісту, методів та засобів навчання. Метою навчання є не тільки забезпечення певного освітнього рівня, але й сприяння формування особистості студента.

Навчання розглядається як процес передачі досвіду, як спільна діяльність двох (і більше) суб'єктів, які передають досвід тим, що накопичують

його. Головні складові процесу навчання - викладання та учення. Викладання - сукупність форм і методик викладання та учення на матеріалі конкретного навчального предмету. Учення - діяльність студента в оволодінні знаннями і навиками, сукупністю теоретичних та практичних положень матеріалу конкретних навчальних предметів та їх системної взаємодії в системі організації навчання, як індивідуальне навчання, класно-практична система, лекційно-семінарська система, курсова система.

Мета підготовки різнобічно підготовлених фахівців: формування загальнолюдських цінностей, формування професійних якостей спеціаліста на рівні світових вимог, широких знаннях і загальній культурі. Вузівські соціалізація, виховання, освіта і навчання повинні діяти на особистість студента з максимально розвиваючим впливом і забезпечувати процес позитивної зміни студента, придбанням якостей, досвіду фахівця з вищою освітою. У здійсненні цього процесу виступають два суб'єкти: викладач і студент. Викладач з'ясовує педагогічне завдання, вибирає залежно від цього зміст, засоби і методи, перевіряє результати, уточнює власні дії і робить вплив на дії студентів. Студент діє з власним відношенням до цього процесу, переживаннями і відчуттями - активно або пасивно.

Соціалізація, виховання, освіта і навчання є спільна діяльність викладачів і студентів, результати якої залежать як від тих, хто вчить, виховує, так і від тих, хто навчається, виховується та від узгодженості їх загальної діяльності. В результаті взаємодії «викладач - студент» формуються не тільки спеціальні знання і мислення студентів, але й їх духовний світ. Сформувати особистість студента можливо лише в атмосфері творчого еволюційного професійного пошуку. Гарна книга, спектакль, концерт грають сьогодні не меншу роль у вихованні студентів, чим першокласно обладнана університетська лабораторія.

Змужніння студентів відбувається в складному переплетенні традицій і новаторства, де свіжа думка й розробки вчених-викладачів університету знаходять опору у виробничому і культурному житті, в розвитку особистості студента. Підвищуючи свою освіту, набуваючи все нових знань і навиків, студент і викладач можуть істотно змінюватися, розвивати свої здібності, духовні потреби, формувати сильний і твердий характер.

Виховання і навчання дають очікувані результати, якщо вони активізують прагнення студента до самовиховання, як до форми індивідуальної діяльності особистості, яка мотивується професійними потребами та інтересами, що направлені на придбання необхідних знань, умінь і навичок, їх постійне вдосконалення для розвитку професійно значущих якостей особистості згідно її моделі ідеалу-абсолюту «професійного фахівця».

Різні форми індивідуальної діяльності особистості є складовою частиною навчання і учення, а також необхідною умовою ефективного функціонування системи позанавчальних професійних заходів в цілому.

Завдання учасників конференції розширити знання і нові підходи в еволюції чинників соціалізації, виховання і освіти студентської молоді.

Успіхів керівництву вищих навчальних закладів, викладачам-науковцям і студентам на цьому складному шляху!

АНАЛИЗ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЁЖИ

В.И. АБЕЛЕШЕВ, канд. техн. наук, доцент

*Харьковский национальный университет городского хозяйства
имени А.Н. Бекетова*

Методы обучения – это двусторонние способы общения преподавателя и студентов, при которых происходит овладение ими знаниями, умениями и навыками, необходимыми для выполнения заданных функций в сфере избранной профессии, формирования мировоззрения студенческой молодёжи. Задачей преподавателя является выбор наиболее эффективного способа предоставления необходимой информации. Методы обучения выполняют следующие основные функции: информации (предоставления определённого объёма знаний), учения (состоящего из различных элементов познавательной деятельности студентов), руководства процессом.

Классификация традиционных методов обучения: 1). по источникам знаний – словесные (лекция, рассказ, объяснение, рассказ-объяснение, беседа) и практические (лабораторные и практические работы); 2). по степени активности студентов – активные (беседа) и пассивные (лекция); 3). по видам учебной работы – начальный этап усвоения знаний, совершенствование знаний, проверка и закрепление знаний.

При чтении лекций необходимо соблюдать следующие требования: преподаватель должен сообщать тему, цель, перечень вопросов учебного материала; на лекции выносятся наиболее важный материал, имеющий строгое логическое построение и самостоятельную значимость. Достоинством лекции является её большая информативная ёмкость, а недостатком – пассивное усвоение знаний студентами.

Рассказ применяют при изложении вводного учебного материала описательного характера, не содержащего сложных выводов и формул, истории развития отрасли знания.